

Sovyetler Birliğinin Kürdlere Karşı Resmi Tavrına İlişkin Önemli Bir Belge Dİrok

-TarihDosyaRamyarı - Siyasi

Jan 13, 201

0 2202

Sovyetler Birliğinin Kürdlere Karşı Resmi Tavrına İlişkin Önemli Bir Belge

Aso Zagrosi

2. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Doğu Kürdistan'da yaşanan olaylar ve Demokratik Kürdistan Cumhuriyeti tecrübesini anlamak için Sovyetler Birliğinin o dönem Kürdlere ve özellikle Doğu Krdlerine karşı yaklaşımın anlamak gerekiyor.

O dönem Sovyetler Birliğinin Dışışleri Bakanı olan Molotov'un gönderdiği bu talimatlar SSCB'nin Doğu Kürdistan politikası olarak devam etti. Sovyetler Birliği Tahran Büyükelçiliğinin danışmanı A. Yakubov 4 Mart 1945 tarihinde Sovyetler Birliğinin Urmiye Konsolosuna gönderdiği bir mektupta: **“Yoldaş Molotov'un Kürd meselesine ilişkin talimatını yerine getirin”** diyor. Yani tüm süreç boyunca bu talimatlar Sovyetler Birliğinin resmi politikası oldu.

İosif Stalin at 16 Congress of the Communist Party, July 1930

Sovyetler Birliğinin Kürdlere dair arşivlerini inceleyen değerli Kürd araştırmacısı rahmetli Dr. A. Hawrami bu talimatlara ilişkin yaptığı değerlendirmede mektubun **“çok gizli” ve “kopyalanamaz”** özelliğinden dolayı mektup imza karşılığında bölgedeki üst düzeydeki yöneticiler tarafından okunmuş ve okuduklarına dair imzalamışlar. Mektup Sovyetler Birliğinin bölgedeki askeri ve diplomatik kadroları tarafından okunmuştur. Bunlardan, Kızıl Ordunun İnan Genel Komutanı, General Vasilovskiy, General Emir Aslanov, Sovyetler Birliği Tebriz, Urmiye, Maku, Kirmanşah ve Meşhed Konsolosları ve ayrıca Tahran, Tebriz ve Urmiye Konsolos sekreterleri tarafından okunmuş ve imzalanmıştır.

Molotov Dışışler Bakanı olarak Doğu Kürdistan'da bulunan Sovyetler Birliğinin askeri ve diplomatik kadrolarının Kürdlere ilişkin yürüttükleri politikaların yanlış olduğunu, Kürd meselesini kavramadıklarını ve politika değ işikliğini istiyor.

Moskova'da oturan Sovyet Devletinin elit yapısını rahatsız eden ne?

Sovyetler Birliği'nin askeri ve diplomatik kadroları bölgeye gittikleri zaman Kürdler tarafından büyük bir sempati ile karşılanıyorlar. Kürdler kendilerine yiyecek veriyor, hayvan kesiyor, yol gösteriyor, bölgede faaliyet gösteren, İran, Türkiye ve Alman kadroları hakkında bilgi veriyor. Ayrıca Kürdler Kızıl Ordu için para topluyor ve bazı Kürdler Kızıl Ordu yetkililerine giderek saflarında savaşmak istediklerini bildiriyorlar.. Hatta bir Kürd köyü ismini değiştirerek "**Stalinabad**" ismini alıyor. Kürd toplumunun farklı kesimlerinden Sovyetler Birliğine karşı ciddi bir dayanışma ve sevgi gösterileri var.. Bölgedeki Sovyet askeri ve diplomatik kaynakları bu gördüklerini merkeze raporlar halinde gönderiyorlar.

S

Moskova, İnan ve Kürdistan'da bulunan kadrolarının Kürdlere yakınlaşmasından rahatsız oluyor ve bölgede bulunan kadrolara **“siz değil, biz Kürdleri daha iyi tanıyoruz”** diyerek tutum alıyor.

Sayın Hawrami mektupta gündeme getirilen bölgede bulunan Sovyet askeri ve diplomatik kadrolarının İnan ordusunun bölgeye gelmesini engelleme hususunda ise “bu engellemenin Kürdleri korumak için olmadığını” söylüyor. Bölgede huzur ve güvenlik var. İnan ordusunun bölgeye gelmesi durumunda var olan güvenliğin ortadan kalkacağı Kürdlerle İnan ordusu arasında çatışmaların çıkacağı gerekçesiyle istemiyorlar. Tüm o süreç

boyunca Kürdistan'da ve diğer Kürd yerleşim alanlarında tek bir Sovyet askerinin burnu dahi kanamıyor. Fakat Moskova Kürdleri yeniden İran ordusunun denetimi altına vermek istiyor.

Zaten Kızıl Ordu bölgedeki Kürdleri kontrol altında tutabiliyordu. Bölgedeki Kızıl Ordu Komutanlığı Tahran Sovyet Büyükelçiliğine ve Sovyet Dışişleri Bakanlığına gönderdiği bir raporda “**Kürdler bir kaç defa Urmiye ve başka şehirleri almak istediler, ama izin vermediklerini**” söylüyor.

Molotov mektubunda bir taraftan Kürdleri “**talancı**” ve “**kışkırtıcı**” olarak değerlendirirken diğer taraftan Kürdlerin “**otonom ve bağımsız Kürdistan**” isteminde söz ediyor ve “**Bağımsız Kürdistan'ı gericilikle**” suçluyor.

Talancılar nasıl bağımsız Kürdistan gibi ulusal ve siyasal taleplere sahip olabilirler?

Molotov talimatında Kürdlerin “**emperyalistler**” le olan ilişkilerinden söz ediyor ve hatta hızını almayarak bazı Kürdlerin Nazilerle ilişkilerinden söz ediyor. Bu suçlamaları doğrulayacak tek bir belge yok. Doğu Kürdleri o dönem Sovyetler Birliği ile birlikte hareket etmek istiyorlar. Hatta bazı Kürd aşiretleri Sovyetlerin vatandaşlığına geçmek istiyorlar..

Sovyetler Birliği İran'dan petrol çıkarma imtiyazını almak istediği zaman doğan sorunların ardından **Komelay Jîyanewey Kurd(JÊKAF)**bir açıklama yayınlarak İngiltere ve Amerika'ya değil, tüm dünya Kürdleri adına petrol imtiyazlarını Rusya'ya vermesini istiyordu.

Molotov Sovyetler Birliği adına açık bir şekilde Kürd düşmanlığı yapmakla kalmıyor, Kürdistan'ın bazı bölgelerini de **“Azerilerin kadim yurdu”** ve Azerileri **“Kadim halk”** ilan ediyor..

Bay Molotov ve efendisi Stalin'in unuttukları ikinci Dünya Savaşı sırasında kendilerine bağlı oluşturdukları Azerbaycan'a başkent ilan ettikleri Tebriz, Rewadi Kürd Devletinin başkentiydi... Türkler o zaman hala Orta Asya'dan gelmemişlerdi. Molotov daha da hızını almayarak **“satılmış ve gerici Kürd liderlerine değil”** Azerilerle ilişkileri derinleştirmek istiyor. Bu politikalarını İran'da kaldıkları tüm süreç boyunca pratiğe aktardılar.

Sovyetler Birliği İran'da Kürdleri doğrudan karşısına da almak istemiyordu.. Kürdleri karşlarına aldıkları zaman büyük zararlara uğrayacaklarını biliyorlardı. Bunun için Kürdlerle iyi geçinmek, oyalamak ve Kürdleri kendi çıkarları için kullanmak siyasetini tatbik ettiler.

Hatta Sovyetler Birliği Urmiye olayları sırasında kanlı Iran rejiminin askerlerine Kürdlere karşı kullanmak için silah ve cephane veriyor.. Olaylar büyümeye başlayınca kendi söylemleriyle 10 bin silahlı Kürd Urmiye şehrini almak için kuşatmaya başlayınca Kürd “**dostu**” Sovyetler Birliği Kürdlerin şehri almasını engellemek için aracı olmaya başlıyor ve de başarıyorlar. Sadece Urmiye değil, Sovyetler Xoy, Maku ve Salmas gibi Kürd şehirlerinin Kürdler tarafından özgürleştirilmesini de engellediler. Yıllar boyunca Kürdlerin Doğu Kürdistan şehirlerini özgürleştirmesine karşı çıkan Sovyetler Birliği, daha sonra bir dizi Kürdistan şehirlerini kendilerine bağlı Azeri Firqasının denetimine verdiler. Hatta kendi raporlarına göre tek bir Kürde dahi mahalli yönetimlerde yer verilmedi..

Sovyetler Birliği, Iran ve Sovyetlere bağlı Azerbaycan yönetimi tüm imkanlarını kullanarak kendilerine rağmen ortaya çıkan Pêşewa Qazi Muhammed’in önderliğinde oluşan **Demokratik Kürdistan Cumhuriyetini** Mahabad ve çevresinde bulunan bir kaç şehirle sınırlamak ve süreç içinde Azerbaycan yönetimine bağlamaktı..

Sovyetler Birliği’nin anti Kürd politikası Mahabad’ta başlamadı... Daha önceleri Simko’ya karşı yaklaşımları, Cibranlı Xalid Bey’in önderliğindeki Azadi Partisini yıllar boyunca oyalamak şartıyla Kemalistleri güçlendirip Kürdlerin üzerine saldırmaları biliniyor. Sovyetler Birliği Kemalistlerle birlikte Şeyh Mahmud ile İngilizler arasındaki çelişkileri derinleştirdiler ve sonra Güney Kürdlerini İngiliz saldırılarına karşı yalnız bıraktılar. Ararat Cumhuriyeti sırasında Sovyetler Birliği Kemalistlerle omuz omuza Kürdlere karşıydı. Demokratik Kürdistan Cumhuriyeti’nin yıkılışında Sovyetlerin rolü sadece Iran ile petrol antlaşmasıyla sınırlandırmayacak kadar derindir. Cumhuriyetin yıkılışında Rusya’ya sığınan rahmetli Mela Mustafa Barzani ve arkadaşları tam esir muamelesi gördüler.

Sovyetler Birliği Dışışleri Bakanı Molotov'un Mektubunu Sayın Dr. A. Hawrami Rus arşivinde bularak yayınladı ve bende Türkçe çevirisini yaparak okuyucuya sunuyorum....

Aso Zagrosi

Sovyetler Birliğinin Kürdlere Karşı Resmi Tavrına İlişkin Önemli Bir Belge

31 Ağustos 1942

Sayı 142- M

Gizli ve kopyalamak yasaktır

Sovyetler Birliği İran Büyükelçisi Yoldaş Simirnov'a,

Bu yılın 12 Mayısında Sovyetler Birliği Dışışleri Bakanı, Büyükelçiliğe gönderdiği telgrafta Konsolos ve Askeri yetkililerin İran Azerbaycan'ında yaptıkları yanlışlıklar dikkat çekmiş ve talimatlar göndermişti.

Kızıl Ordunun Rızaye'ye(Urmiye) gelmesini savunmak bu hataların birinin neticesinde meydana geldi.

Konsoloslarımızın bölgede asayiş ve güvenliği sağlamak için askeri güçlere ve İran'a özel şartlar ileri sürmemelerini 13 Mayıs tarihinde açık bir şekilde tespit etmiştik.

Bundan dolayı,

1. yapılanlar sorunlara ilişkin gönderdiğimiz resmi tavsiye ve talimatlara aykırıdır.

2.İranlılara karşı asayiş ve güvenliği sağlamak amacıyla ileri sürdüğünüz sınır ve şartlar İranlılar tarafından sizlerin taraf tutduğunuz şekilde değerlendiriliyor. Bölgede kaos ve huzursuzluğun tüm sorumluluğu bize mal ediliyor ve bu ise Sovyetler Birliğinin çıkarlarına zarar veriyor.

Sovyetler Birliği Konsolos ve Askeri yetkilileri devletin gönderdiği talimat ve kararlara bağlı olmaları gerekiyordu ve İran Ordusunun Rizaye'ye gelmesi önüne sorunlar çıkarmamalıydılar. Pratik olarak atılan bazı yanlış adımlardan dolayı Rizaye'deki(Urmiye) İran askeri birlikleri bölgede asayiş ve güvenliği sağlamak için hiç bir

adım atamaz duruma düşmüşler.

Bu durum açık bir şekilde gösteriyor ki, bölgede bulunan yetkililerimiz merkezden gönderilen talimatlar doğrultusunda hareket etmeliler. Yaptıkları hataları anlamış değiller ve gerekli dersler çıkarmamışlar. Sizin göreviniz yapılan hataları analiz ve tespit etmektir. Böylelikle bölgedeki işlerin doğru dürüst yürütülmesine yardımcı olabilirsiniz.

Ayrıca Rizaye'deki olaylara ilişkin yapılan hatalar Büyükelçinin Konsolosluklara gönderdiği

25 Mayıs tarihli mektupta açık bir şekilde tespit edilmiştir. Bu mektupta konsoloslukların nasıl hareket etmeleri gerektiği şöyle anlatılıyor: “ Rizaye olaylarının değerlendirilmesi neticesinden söylemek gerekir ki, Konsoloshane ve askeri yetkililerimiz gönderilen talimatların içeriğini anlamamışlar, İranlılarda öyle anlıyorlar ki bizler Kürdleri destekliyoruz ve Kürdlere karşı yumuşak davranıyoruz” .....

Bölgedeki Sovyet memurlarının tavırlarına ilişkin değerlendirme doğru değildir. Sorun İranlıların Konsoloshane ve askeri yetkililerimizin Kürdlere karşı yumuşak davrandıkları sanmalarından değil, gerçekten de Rizaye olaylarında yetkililerimizin Kürdleri desteklemesindedir. Renceve kan .....

Yetkililerimiz İran askeri güçlerinin asayiş ve güvenliği sağlamak, Kürdleri kontrol altına almak önüne engeller çıkardılar ve Kürdler kontrol dışı kaldılar. **Bu hata tesadüfi değildir. Bu hatanın kaynağı bizim yetkililerimizin Kürd liderlerinin Sovyet yanlısı olmalarına inanmasından kaynaklanıyor. Yetkililerimiz Kürdleri İran Azerbaycan'ında çıkarlarımızı korumak için dayanılması gereken en güvenilir, en emektar ve en temiz insanlar olarak görüyor ve anlıyorlar. Yapılanlar bu tavrın ispatıdır. Rizaye Konsolosumuz Yoldaş Maximov bu iyi niyetini kısaca şöyle formüle etmişti: “ Kürd liderlerin ezici çoğunluğu Sovyet yanlısıdır” .....**

Yetkililerimiz bu tavırlarını “Sovyetler Birliği Yanlısı” Kürdleri (ezilenler) desteklenmesi olarak gerekçelendirmişlerdi. Fakat, İran'daki karışık ve ulusal çelişkileri, özellikle gerici Şah rejiminin siyasetini İran Kürdleri, İranlılar ve Azerbaycanlılar arasındaki sorunları göz önüne almamışlar.

Kürdler bölgedeki mahalli İran yöneticilerinin kötü yönetimine ve haksızlıklarına karşı ayaklandılar ve aynı zamanda İran'ın suçsuz insanların mal ve mülklerini talan ettiler. Bu halkta korkularında korunmak amacıyla şehirlerdeki mahalli yöneticilere sığındı. Fakat, mahalli yöneticiler onları korumadılar. Çünkü, silahlı Kürdlere karşı güçsüz konumdaydılar. Bu durum ise beraberinden İran askeri güçlerinin Rizaye'ye getirilmesi zorunluluğunu gündeme getirdi. Askeri ve diplomatik temsilcilerimiz bunu destekliyorlar. Bölgedeki yetkililerimiz bu olaylar esnasında İran Azerbaycan halkının ezici çoğunluğuna karşı Kürdlerin safına düştüler, ki Kürdler Azerbaycan ve İranlıları talan ettiler. Bu durum ise sorundur, bize yakın olan bazı Azerbaycan ve İranlıların bizden uzaklaşmasına neden oldu. Bu tavır bizim yöneticilerimizin tutumundan kaynaklanıyor.

Temsilcilerimizin İran Azerbaycan'ındaki hataları , kendilerini Azerbaycan koruyucusu olarak lanse eden Türk ajanlarının işine geldi ve söz vermişlerdi, ki askeri yardım yapacakları ve Türkiye sınırında olaylar yaratacaklarına dair... Yetkililerimizin bu yanlış tutumları Türk ajanlarının işine geldi, Azerbaycan'da konumlarını güçlendirmek için Rizaye olaylarından yararlandılar.

İran'ın Kürd bölgelerinde asayiş ve güvenliği sağlaması önünde engel çıkaran bölgedeki yöneticilerimiz, gerekli olmayan yönetici rolünü oynadılar ve İran yetkililerinin içişlerine karıştılar. Yatılanlar doğru değil

ve çıkarlarımıza hizmet etmiyor.

Temsilcilerimizin yaptıkları hatalar açık bir şekilde gösteriyor, ki onlar İran'daki ulusal ve sosyal sorunları yanlış anlamışlar. Onlar, İran Kürdlerinin otonomi ve bağımsızlık mücadelelerinin sosyal içerik açısından gerici olduğunu anlamamışlardır. Yapılanlar merkezileştirmeye karşı feodal, ayrılıkçı Kürd

aşiret liderlerini savunmaktır. Kürdler parçalanmışlardır. Kürd aşiretleri sürekli olarak kendi aralarında kavga içindeler ve ulusal birlikleri yok. İran'daki ayrılıkçı Kürdler her zaman Ortadoğu'da İngiliz ve Türk siyasetinin bir silahı ve aleti oldular. İngiltere ve Türkiye'nin baş, İran'ın siyasi ve ekonomik olarak geriletmesi için kullandıkları İran'da ayrılıkçı Kürdlerin mücadelesi geçmişte de oldu. Kürdler, körü körüne Kürd aşiret liderlerinin peşinden gidiyorlar. Liderleri farklı emperyalist güçlere yakın ve uşaklarıdır. Hatta onların içinde faşist devletlerin uşakları da vardır.

Kıralık Kürd

feodallerinin iktidarları mülklerine ve aşiret liderliğine bağlıdır. Bu Kürd liderleri çıkarları için ve nereden daha çok çıkar elde edeceklerini düşünerek çok kolay bir

şekilde ağalarını (emperyalistler)değiştirirler. Bundan dolayı unutmamak gerekiyor ki, aktüel durumda Kürd aşiret liderlerinin temsilcilerimizle ilişkileri iyidir ve böyle kalacağını düşünmemek gerekir. Şimdilik İran devletine karşı Kızıl Orduya dayanıyorlar.

Çünkü çıkarlarını bizde görüyorlar. Bu durum ise tecrübesiz ve saf temsilcilerimizin kafalarını karıştırıyor ve öyle sanıyorlar ki tüm Kürd liderleri yada en azından ezici çoğunluğu Sovyet yanlısıdır.

Eğer biz bu inanç, düşünce ve hataları düzeltmesek sonradan çok büyük zararlarla karşı karşıya kalacağız. Kızıl Ordu askerinin öldürülmesi ve yaralanması, Kürdlerin talanlarının devamı, bize karşı direnişler ve hayvanların Türkiye'ye kaçak yollarla götürülmesi vs...

devam edecektir. **Temsilcilerimiz Kürdlere ve Kürd liderlerine körü körüne inanmaktan vaz geçmeli ve**

onlardan uzaklaşmak zorundalar. Ayrıca temsilci ve

memurlarımız hataların daha da derinleşmesini engellemek için yanlış yoldan ayrılmalı ve Kürdlere karşı yumuşak davranmaktan vaz

geçmeliler. Temsilcilerimiz, ilişkilerini bölgenin kadim halklarıyla ve özellikle birinci derecede Azerbaycanlılarla ilişkilerini geliştirmeli ve sağlamlaştırmalıdır. Azeriler,

Azerbaycan nüfusunun çoğunluğunu oluşturuyor, etnografı ve tarihi olarak Sovyetlerle daha yakın ilişki içindeler.(Sovyet Azerbaycanı) Azeriler,

her zaman İnan'daki demokratik hareketlerin ezici çoğunluğunu teşkil ediyorlar. İnan Azerbaycan'daki temsilcilerimiz satılmış ve gerici Kürd liderlerine değil, Azerbaycan'ın halk, lider ve ilerici kesimlerine dayanmalılar.

Bu, Kürdlerle tüm ilişkilerimizi koparma anlamına gelmiyor. Kendi çıkarlarımız için bu ilişkileri korumalı ve yararlanmalıyız. Fakat, Kuzey İnan'da siyasi faaliyetlerimizin yönetimi için Azerilere dayanmalıyız. **Şunu da bilmek gerekiyor, Kürdler içinde değil, Azeriler içinde güvenilir ve bize sadık şahsiyetleri bulmak gerekiyor. Bundan dolayı hemen Kürdlerin yönetiminden vaz geçin ve İnan'ın asayiş ve güvenliği sağlama girişimlerine engel çıkarmayın. Tam tersine İnan yetkililerine yardımcı olunmalı güvenlik ve asayiş sağlanmalı Kürdlerin Azerbaycan'daki talanına son verilmelidir.**

Kürdlere otonom yada bağımsız Kürdistan kurmak için dayanışma ve destekleme yolundan vaz geçilmeli ve böyle bir girişim tanınmamalıdır. Çünkü bu tip istemler bugünkü İnan ortamında temelsiz ve gericedir. Kısacası, İnan Azerbaycan'ında temsilcilerimizin işleri ve çalışmalarının temeli yeniden düzenlenmesi gerekiyor.

Bunun içinde Azerbaycan kadim halkı içinde ilişkilerimizi geliştirmeli

ve sağlam temeller atmalıyız.

Bu mektuptan İnan'daki Büyükelçiliğimizin , Konsolosların, Askeri Birliklerin ve özel birliklerin yöneticilerinin ezici çoğunluğu haberdar edilmelidir. Bu bilgilendirmeden sonra mektup geri Sovyetler Birliği Dışışleri Komiserliğine(Bakanına) geri gönderilmelidir.

Sovyetler Birliği Dışışleri Bakanı, Halk Komiseri

V. Molotov

İmza